

กสม. ๓

ข้อเสนอแนะ

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๔๗ (๓)

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

วันที่ ๑๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๖

ข้อเสนอแนะ ที่ ๓/๒๕๖๖

เรื่อง อำนวยการควบคุมตัวผู้ต้องหาคดียาเสพติดเพื่อสืบสวนสอบสวนตามพระราชบัญญัติ
วิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๐

๑. ความเป็นมา

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้มีรายงานผลการตรวจสอบ^๑ กรณีเรื่องร้องเรียนจาก
ผู้ร้อง ๒ รายกล่าวอ้างว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจกองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด ๑ (ผู้ถูกร้อง) ทำร้าย
ร่างกายผู้ร้องทั้งสองขณะจับกุมและควบคุมตัวในคดียาเสพติด โดยผู้ถูกร้องในฐานะเป็นเจ้าพนักงานป้องกัน
และปราบปรามยาเสพติดใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๑๑/๖
วรรคหนึ่ง^๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๔ ควบคุมตัว
ผู้ร้องทั้งสองไว้เพื่อสืบสวนสอบสวนได้เป็นเวลาไม่เกินสามวัน แล้วส่งให้พนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาความอาญาดำเนินการต่อไป ต่อมาผู้ร้องทั้งสองถูกส่งตัวไปฝากขังที่ทัณฑสถานบำบัดพิเศษกลาง
เจ้าหน้าที่ทัณฑสถานบำบัดพิเศษกลางตรวจร่างกายก่อนรับตัวพบว่า ร่างกายของผู้ร้องทั้งสองมีร่องรอย

/การบาดเจ็บ ...

^๑ รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๑๕๕-๑๕๖/๒๕๖๕ ลงวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๕ เรื่อง สิทธิและเสรีภาพ
ในชีวิตและร่างกายอันเกี่ยวเนื่องกับสิทธิในกระบวนการยุติธรรม กรณีกล่าวอ้างว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐทำร้ายร่างกายขณะจับกุม
และควบคุมตัว

^๒ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๐ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๔
มาตรา ๑๑/๖ วรรคหนึ่ง “เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติการตามมาตรา ๑๑/๑ ให้ถือว่ากรรมการ ป.ป.ส.
เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด รองเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และ
เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ซึ่งได้รับมอบหมายให้มีอำนาจตามมาตรา ๑๑/๑ (๔) มีหน้าที่และอำนาจเช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนตาม
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้ทั่วราชอาณาจักร และให้มีอำนาจควบคุมผู้ถูกจับตามมาตรา ๑๑/๑ (๔) ซึ่งกระทำ
ความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติดตามประมวลกฎหมายยาเสพติดไว้เพื่อทำการสืบสวนสอบสวนได้เป็นเวลาไม่เกินสามวัน
เมื่อครบกำหนดเวลาดังกล่าวหรือก่อนนั้นตามที่เห็นสมควร ให้ส่งตัวผู้ถูกจับไปยังพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาความอาญาเพื่อดำเนินการต่อไป ทั้งนี้ โดยมีให้ถือว่า การควบคุมผู้ถูกจับดังกล่าว เป็นการควบคุมของพนักงานสอบสวน
ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา”

การบาดเจ็บ โดยผู้ร้องรายหนึ่งปรากฏรอยเขียวช้ำบริเวณหัวไหล่ด้านซ้าย บริเวณหน้าอกลงไปถึงหน้าท้อง และบริเวณต้นขาขวาในด้านใน ส่วนผู้ร้องอีกรายมีรอยเขียวช้ำบริเวณรอบดวงตาข้างซ้าย

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเห็นว่า แม้ในการตรวจสอบจะไม่ปรากฏพยานหรือหลักฐานที่ชี้ว่าผู้ถูกร้องทำร้ายร่างกายผู้ร้องทั้งสอง แต่เมื่ออาการบาดเจ็บเกิดขึ้นก่อนถูกควบคุมตัวที่ทัณฑสถานบำบัดพิเศษกลาง ประกอบกับจากการชี้แจงไม่ปรากฏว่า ผู้ร้องทั้งสองมีพฤติการณ์ขัดขืนหรือหลบหนีการจับกุม จึงน่าจะเชื่อว่า ผู้ร้องทั้งสองได้รับบาดเจ็บจากการควบคุมตัวของผู้ถูกร้องก่อนถูกส่งไปฝากขังที่ทัณฑสถานบำบัดพิเศษกลาง รวมทั้งการได้รับบาดเจ็บเกิดจากการใช้กำลังจับกุมหรือควบคุมตัวหรือไม่เป็นไปตามหลักในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๘๓ วรรคสาม^๓ อันเป็นการกระทำที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของผู้ร้องทั้งสองเกินสมควรแก่กรณี จึงเป็นการกระทำที่ละเมิดสิทธิมนุษยชน ดังนั้น จึงมีมติให้จัดทำข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมตลอดทั้งการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่งใด ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๔๗ (๓) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๖ (๓) และมาตรา ๔๒

๒. การดำเนินการ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้ศึกษาข้อเท็จจริง บทบัญญัติของกฎหมาย หลักการสิทธิมนุษยชน เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสอบถามความเห็นจากหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง และนักวิชาการ เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณา ดังนี้

๒.๑ ความเห็นของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การประชุมรับฟังความเห็นเรื่อง “การให้อำนาจเจ้าหน้าที่ ป.ป.ส. ควบคุมตัวผู้ต้องหาคดียาเสพติดได้ไม่เกิน ๓ วัน เพื่อสอบสวนขยายผล ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๐” เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๖๖ ณ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (สำนักงาน ป.ป.ส.) ให้ความเห็นสรุปว่า

๑) อำนาจในการควบคุมตัวตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๑๑/๖ ของกรรมการและเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. รวมถึงเจ้าพนักงานอื่นซึ่งได้รับมอบหมาย ที่สามารถควบคุมตัวผู้ต้องหาคดียาเสพติดเป็นระยะเวลาไม่เกิน ๓ วัน ใช้ในกรณีที่มีความร้ายแรงแก่คดี ได้แก่ การผลิต

/การครอบครอง...

^๓ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา ๘๓ วรรคสาม “ถ้าบุคคลซึ่งจะถูกจับขัดขวางหรือจะขัดขวางการจับ หรือหลบหนีหรือพยายามจะหลบหนี ผู้ทำการจับมีอำนาจใช้วิธีหรือการป้องกันทั้งหลายเท่าที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งเรื่องในการจับนั้น”

การครอบครอง และการจำหน่ายยาเสพติด เพื่อประโยชน์ในการสอบสวนผู้ต้องหาว่ากระทำความผิด คดียาเสพติดเป็นสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ต้องหา

๒) การควบคุมตัวต้องปฏิบัติตามระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปราม ยาเสพติดว่าด้วยการแต่งตั้งการปฏิบัติหน้าที่และการกำกับดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. พ.ศ. ๒๕๔๕ อาทิ (๑) ต้องมีข้าราชการสัญญาบัตรเทียบเท่าร้อยตำรวจเอกหรือร้อยเอกเป็นผู้รับผิดชอบ ในการใช้อำนาจควบคุมตัว (๒) ต้องมีการรายงานการใช้อำนาจดังกล่าวต่อผู้บังคับบัญชา (๓) ต้องควบคุมตัว ผู้ต้องหาไว้ที่สำนักงาน ป.ป.ส. ไม่สามารถควบคุมตัวไว้ที่อื่นได้ ซึ่งจะมีกล้องโทรทัศน์วงจรปิด (CCTV) บันทึกภาพการควบคุมตัวด้วย (๔) ต้องมีการรับรองความประพฤติของเจ้าหน้าที่ที่ใช้อำนาจดังกล่าวด้วย และ (๕) ต้องได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่

๓) หากผู้ต้องหาให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อเจ้าพนักงาน ศาลจะลงโทษผู้นั้นน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ก็ได้ ทั้งนี้ หากยกเลิกอำนาจดังกล่าวจะทำให้ประสิทธิภาพการทำงานของ สำนักงาน ป.ป.ส. ลดลง เนื่องจากผู้ต้องหาที่ถูกสงสัยว่ากระทำความผิดส่วนมากไม่ทิ้งหลักฐานไว้ให้ ตรวจสอบได้

๒.๒ ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

รองศาสตราจารย์ ดร.ปกป้อง ศรีสนิท และนายสมชาย หอมลออ ให้ความเห็น และข้อเสนอแนะโดยสรุปว่า

๑) ปัจจุบันกฎหมายของประเทศไทยขัดกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights: ICCPR) อย่างชัดเจน เนื่องจากมีอำนาจควบคุมตัวที่นานจนเกินไป ผู้ต้องหาต้องอยู่ในการควบคุมตัวของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. เป็นระยะเวลาไม่เกิน ๓ วัน แล้วจึงถูกควบคุมตัวโดยพนักงานสอบสวนอีกไม่เกิน ๔๘ ชั่วโมงนับแต่เวลาที่ มาถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา รวมเป็นเวลาไม่เกิน ๕ วัน โดยที่ผู้ต้องหานั้นไม่ได้พบศาล ซึ่งขัดกับความเห็นของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน (Human Rights Committee) ประจำ ICCPR ที่ให้นำผู้ต้องหาไปพบศาลภายใน ๔๘ ชั่วโมงนับแต่เวลาที่ถูกจับกุม

๒) กฎหมายไทยไม่ควรจำกัดสิทธิที่ผู้ต้องหาจะได้พบศาลโดยพลัน ไม่ว่าจะเป็นการกระทำความผิดในคดีประเภทใด กรณีคดีเกี่ยวกับยาเสพติดควรนำอำนาจการควบคุมตัวไม่เกิน ๓ วัน เพื่อการสอบสวนนี้ไปบัญญัติไว้ต่อท้ายอำนาจการควบคุมตัวเพื่อการสอบสวนตามประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา โดยให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจควบคุมตัวไว้ไม่เกิน ๔๘ ชั่วโมง ตามประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หลังจากนั้นหากมีความจำเป็นที่จะต้องสอบสวนขยายผลในคดียาเสพติด จึงให้ศาลเป็นผู้พิจารณาสั่งว่าจะให้ควบคุมตัวต่อไปหรือไม่อย่างไร ทั้งนี้ ควรแก้ไขเรื่องการนับระยะเวลา ในการควบคุมตัวโดยต้องนับตั้งแต่ถูกจับกุม ไม่ใช่ นับตั้งแต่เวลาที่มาถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวน เพื่อให้สอดคล้องกับคำวินิจฉัยของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนประจำ ICCPR

๓) การควบคุมตัวหรือคุมขังผู้ต้องหาหรือผู้ที่ถูกจับต้องเป็นการควบคุมตัวหรือคุมขังในสถานที่ราชการที่เปิดเผย โดยญาติ ทนายความ หรือบุคคลที่ผู้นั้นไว้วางใจสามารถทราบได้ เพื่อที่จะได้ไม่เข้าข่ายเป็นการบังคับให้บุคคลสูญหาย หากมีความจำเป็นต้องขยายระยะเวลาควบคุมตัวเพื่อดำเนินการอย่างใด ต้องได้รับความเห็นชอบจากศาลเพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบการใช้อำนาจควบคุมตัวบุคคลโดยองค์กรภายนอก

๔) เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายต้องพิจารณาถึงสิทธิมนุษยชนเป็นที่ตั้ง เนื่องจากยังมีวิธีการอื่น ๆ ที่สามารถจะปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุผลตามกฎหมายได้ รวมทั้งในการใช้อำนาจรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาซึ่งจะกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเป็นอย่างมาก ต้องคำนึงถึงความสมดุลของหลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา (Due Process) และหลักการปราบปรามอาชญากรรม (Crime Control) ด้วย

๕) ระหว่างถูกควบคุมตัวตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๑๑/๖ วรรคหนึ่ง ผู้ต้องหาต้องได้รับสิทธิต่าง ๆ ในฐานะที่เป็นผู้ต้องหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาคดีอาญา เช่น สิทธิที่จะได้รับการสอบสวนต่อหน้าทนาย และสิทธิในการติดต่อญาติหรือบุคคลที่ตนไว้วางใจ เป็นต้น

๒.๓ หลักการ แนวคิด หลักกฎหมาย และมาตรฐานที่เกี่ยวข้อง

๒.๓.๑ อำนาจการควบคุมตัวบุคคลเป็นระยะเวลาไม่เกิน ๓ วัน ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๕๐

พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๕๖๔ มาตรา ๔ บัญญัติให้ยกเลิกพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามอาญา พ.ศ. ๒๕๑๙ และที่แก้ไขเพิ่มเติมอีก ๔ ฉบับ ทั้งหมด จึงมีผลให้กรรมการและเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. รวมถึงเจ้าพนักงานอื่นซึ่งได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามอาญา พ.ศ. ๒๕๑๙ ไม่มีอำนาจควบคุมตัวผู้ถูกจับกุมที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดไว้เพื่อทำการสอบสวนได้เป็นเวลาไม่เกินสามวันอีกต่อไป แต่ต่อมาพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๖๔ มาตรา ๗ บัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๑๑/๖ วรรคหนึ่ง ให้อำนาจกรรมการและเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ควบคุมตัวผู้ถูกจับกุมที่กระทำความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับคดียาเสพติดไว้เพื่อทำการสืบสวนสอบสวนได้เป็นเวลาไม่เกินสามวัน โดยมีให้ถือว่าการควบคุมตัวดังกล่าวเป็นการควบคุมตัวของพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

/๒.๓.๒ กฎหมาย...

๔ มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๔

๕ มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๖๔

๒.๓.๒ กฎหมายและการดำเนินการของต่างประเทศ

จากการศึกษาค้นคว้ากฎหมายต่างประเทศพบว่า ประเทศฝรั่งเศสและประเทศญี่ปุ่นมีกฎหมายให้อำนาจควบคุมตัวบุคคลในคดีที่มีลักษณะพิเศษ เช่น ความมั่นคงของรัฐ คดียาเสพติด เป็นต้น เช่นเดียวกับประเทศไทย แต่กฎหมายของทั้งสองประเทศดังกล่าวไม่ได้ให้อำนาจแก่ฝ่ายบริหารในการควบคุมตัวบุคคลโดยปราศจากการตรวจสอบจากองค์กรภายนอก กล่าวคือ มีพนักงานอัยการหรือศาลทำหน้าที่ตรวจสอบถ่วงดุล ดังนี้

๑) ประเทศฝรั่งเศส

คดีทั่วไป พนักงานสอบสวนมีอำนาจควบคุมตัวผู้ถูกจับไว้ได้เพียง ๒๔ ชั่วโมงนับแต่จับกุม หากจะขยายระยะเวลาควบคุมเป็น ๔๘ ชั่วโมงนับแต่จับกุม ต้องได้รับอนุญาตจากพนักงานอัยการหรือศาล โดยต้องนำตัวผู้ถูกจับไปพบพนักงานอัยการหรือศาล หรือติดต่อกับศาลผ่านทางภาพและเสียงเพื่อสั่งขยายระยะเวลาควบคุมตัว เนื่องจากศาลจะเป็นผู้ทำหน้าที่ตรวจสอบว่าควรขยายระยะเวลาหรือไม่ หรือควรฝากขัง

คดียาเสพติด ศาลมีอำนาจขยายระยะเวลาควบคุมตัวผู้ถูกจับได้เป็น ๙๖ ชั่วโมงนับแต่ถูกจับกุม และในคดีก่อการร้าย ศาลมีอำนาจขยายระยะเวลาควบคุมตัวผู้ถูกจับได้เป็น ๑๔๔ ชั่วโมงนับแต่ถูกจับกุม ซึ่งการให้ศาลเป็นผู้ที่มีอำนาจสั่งขยายระยะเวลาควบคุมตัวเป็นการตอบสนองความจำเป็นของเจ้าหน้าที่ในการสอบสวนผู้ต้องหาคดียาเสพติดหรือคดีก่อการร้ายได้ยาวนานขึ้น และยังคงรักษาสិทธิของผู้ถูกจับที่จะต้องได้พบศาลภายในระยะเวลา ๔๘ ชั่วโมงไว้ได้ตามแนวทางของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง^๖

๒) ประเทศญี่ปุ่น

กฎหมายรัฐธรรมนูญประเทศญี่ปุ่น ค.ศ. ๑๙๔๗ มาตรา ๓๔^๗ บัญญัติคุ้มครองสิทธิของบุคคลว่าจะไม่ถูกจับหรือคุมขังโดยปราศจากการแจ้งข้อหาให้ทราบ หรือโดยปราศจาก

/สิทธิในการ...

^๖ จาก “สิทธิที่จะพบศาลภายหลังถูกจับและถูกควบคุมตัว (ตอนที่ ๒) : สถานการณ์ของประเทศไทย”, โดย รศ.ดร.ปกป้อง ศรีสนิท, ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔, สืบค้นจาก <https://www.the101.world/the-right-to-liberty-and-security-of-person-part-two/>, สืบค้นเมื่อ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๕ และ “กฎหมายยาเสพติดใหม่ คงระยะเวลาคุมตัวผู้ต้องหา ๕ วัน ไม่เจอศาล! ช่องว่างการทรมาน”, โดย รศ.ดร.ปกป้อง ศรีสนิท, ๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๔, สืบค้นจาก <https://theactive.net/news/20211109-2/>, สืบค้นเมื่อ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๕

^๗ รัฐธรรมนูญแห่งญี่ปุ่น ค.ศ. ๑๙๔๗

มาตรา ๓๔ บุคคลจะไม่ถูกจับหรือคุมขังโดยปราศจากการแจ้งข้อหาให้เขาทราบ หรือโดยปราศจากสิทธิในการพบทนายความในทันที หรือถูกคุมขังโดยไม่มีเหตุอันควร และเหตุแห่งการถูกคุมขังจะต้องเสนอต่อศาลในทันทีโดย

สิทธิในการพบทนายความในทันที หรือถูกคุมขังโดยไม่มีเหตุอันควร และเหตุแห่งการถูกคุมขังจะต้องเสนอต่อศาลในทันทีโดยเปิดเผยต่อหน้าผู้ถูกคุมขังและทนายความ^๘

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศญี่ปุ่น ค.ศ. ๑๙๔๘ มาตรา ๒๐๓ บัญญัติให้พนักงานสอบสวนเมื่อจับผู้ต้องหาตามหมายจับหรือได้รับมอบตัวผู้ต้องหาที่ถูกจับแล้ว ต้องแจ้งข้อกล่าวหา สิทธิในการปรึกษาทนายความ และให้โอกาสอธิบายข้อเท็จจริง โดยในระหว่างสอบสวน พนักงานสอบสวนมีอำนาจควบคุมตัวผู้ต้องหาได้ ๔๘ ชั่วโมงนับแต่เวลาที่ผู้ต้องหาถูกจับ และภายในระยะเวลาเดียวกันนี้ พนักงานสอบสวนต้องส่งตัวผู้ต้องหาพร้อมเอกสารและพยานหลักฐานต่าง ๆ ให้แก่พนักงานอัยการ หากเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่ดำเนินการภายในกำหนดระยะเวลาดังกล่าว หรือหากเชื่อว่าไม่มีความจำเป็น ต้องควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ จะต้องปล่อยตัวผู้ต้องหาทันที^๙ ซึ่งหากพนักงานอัยการได้รับตัวผู้ต้องหาจาก เจ้าหน้าที่ตำรวจแล้ว สามารถวินิจฉัยได้ว่าจะปล่อย ฝากขังต่อศาล หรือสั่งฟ้องผู้ต้องหา ดังนั้น พนักงาน อัยการจึงมีอำนาจควบคุมตัวผู้ต้องหาต่อจากเจ้าหน้าที่ตำรวจได้อีกไม่เกิน ๒๔ ชั่วโมงนับแต่เวลาที่ได้รับ ตัวผู้ต้องหา รวมระยะเวลาที่เจ้าหน้าที่ตำรวจและพนักงานอัยการสามารถควบคุมตัวผู้ต้องหาได้ในชั้น สอบสวนไม่เกิน ๗๒ ชั่วโมง หากพนักงานอัยการพิจารณาแล้วเห็นว่า มีความจำเป็นต้องควบคุมตัว ผู้ต้องหาต่อไป จะต้องยื่นคำร้องขอฝากขังผู้ต้องหา ก่อนฟ้องต่อศาลภายใน ๒๔ ชั่วโมง^{๑๐}

ในกรณีพนักงานอัยการเป็นผู้จับผู้ต้องหาตามหมายจับเอง มีอำนาจ ควบคุมตัวผู้ต้องหาได้ภายในกำหนดระยะเวลาไม่เกิน ๔๘ ชั่วโมง ในกรณีที่เชื่อว่าไม่จำเป็นต้องควบคุมตัว ผู้ต้องหาแล้วจะปล่อยผู้ต้องหาทันที แต่หากเชื่อว่ามี ความจำเป็นต้องควบคุมตัวผู้ต้องหา พนักงานอัยการ มีอำนาจร้องขอฝากขังผู้ต้องหาต่อศาลภายในระยะเวลา ๔๘ ชั่วโมงนับแต่ถูกจับ ไม่เช่นนั้นต้องปล่อยตัว ผู้ต้องหาทันที^{๑๑}

/๓. ความเห็น...

เปิดเผยต่อหน้าผู้ถูกคุมขังและทนายความของเขา (No person shall be arrested or detained without being at once informed of the charges against him or without the immediate privilege of counsel; nor shall be detained without adequate cause; and upon demand of any person such cause must be immediately shown in open court in his presence and the presence of his counsel.)

^๘ วิทยานิพนธ์เรื่อง “อำนาจรัฐในการควบคุมตัวผู้ต้องหา : ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างประเทศไทยกับ ประเทศญี่ปุ่น”, โดย พันตำรวจตรีหญิง รัตนา ธรรมรัตน์, หลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ปีการศึกษา ๒๕๔๔, หน้า ๑๓๑

^๙ อ้างแล้วในเชิงอรรถที่ ๘, หน้า ๑๔๕

^{๑๐} อ้างแล้วในเชิงอรรถที่ ๘, หน้า ๑๔๖

^{๑๑} อ้างแล้วในเชิงอรรถที่ ๘, หน้า ๑๔๕

๓. ความเห็นคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้พิจารณาบทบัญญัติของกฎหมาย หลักสิทธิมนุษยชน เอกสารที่เกี่ยวข้อง และความเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้วเห็นว่า กรณีดังกล่าวมีประเด็นปัญหาที่ควรพิจารณา ดังนี้

๓.๑ สิทธิของผู้ถูกจับกุมที่จะได้พบศาลโดยพลันเป็นสิทธิมนุษยชน

กติการระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ ๙ วรรคสาม^{๑๒} กำหนดให้บุคคลที่ถูกจับกุมหรือควบคุมตัวในข้อหาทางอาญา ต้องถูกนำตัวไปยังศาลโดยพลัน โดยสิทธิดังกล่าวคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนประจำ ICCPR ได้ให้เหตุผลว่า “การให้นำตัวผู้ถูกจับกุมไปยังศาลโดยไม่ชักช้ามีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันมิให้เกิดการกระทำที่มีขอบต่อผู้ถูกจับกุม และการนำผู้ถูกจับกุมไปปรากฏตัวต่อหน้าศาลเพื่อให้ศาลสามารถตรวจสอบการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ต่อผู้ถูกควบคุมในระหว่างการถูกควบคุมตัวได้” โดยศาลหรืออำนาจตุลาการเป็นองค์กรที่มีลักษณะอิสระ (independent) และเที่ยงธรรม จึงเป็นผู้ที่เหมาะสมในการตรวจสอบการจับกุมและควบคุมตัวที่กระทำโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งเป็นฝ่ายบริหาร^{๑๓}

พิจารณาแล้วเห็นว่า สิทธิที่จะได้พบศาลโดยพลันเป็นสิทธิมนุษยชนสำคัญที่ถูกกำหนดไว้ในกติการหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง เพื่อให้รัฐภาคีเคารพและตระหนักถึงการคุ้มครองสิทธิดังกล่าวให้เป็นรูปธรรม เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่า กฎหมายของประเทศไทยให้อำนาจเจ้าหน้าที่ของรัฐจับกุมและควบคุมตัวผู้ต้องหาในคดีอาญาเสด็จได้เป็นระยะเวลาจนถึง ๕ วัน (ผู้ต้องหาต้องอยู่ในการควบคุมตัวของเจ้าพนักงานงาน ป.ป.ส. ไม่เกิน ๓ วัน แล้วจึงถูกควบคุมตัวโดยพนักงานสอบสวนอีกไม่เกิน ๔๘ ชั่วโมงนับแต่เวลาที่มาถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา รวมเป็นระยะเวลาไม่เกิน ๕ วัน) ซึ่งผู้ต้องหาไม่มีโอกาสที่จะได้พบศาลโดยพลัน จึงไม่สอดคล้องกับกติการหว่างประเทศดังกล่าว ประกอบกับระยะเวลาการควบคุมตัวดังกล่าวไม่มีการตรวจสอบโดยองค์กรอื่นหรือศาล จึงกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาอันอาจเกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนได้

๓.๒ สิทธิของบุคคลผู้ถูกจับกุมจะได้พบศาลโดยพลัน หมายถึงระยะเวลาใด

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนประจำ ICCPR ตีความคำว่า “โดยพลัน” หมายถึงต้องนำตัวผู้ถูกจับไปพบศาลภายใน ๔๘ ชั่วโมงนับจากเวลาที่ถูกจับกุม^{๑๔} และหากเป็นกรณีที่ผู้ถูกจับ

/เป็นเด็กอายุ...

^{๑๒} กติการหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ข้อ ๙ วรรคสาม “บุคคลที่ถูกจับกุมหรือควบคุมตัวในข้อหาทางอาญา ต้องถูกนำตัวโดยพลันไปยังศาลหรือเจ้าหน้าที่อื่นที่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะใช้อำนาจตุลาการ ...”

^{๑๓} จาก “สิทธิที่จะพบศาลภายหลังถูกจับและถูกควบคุมตัว (ตอนที่ ๑): เหตุใดจึงต้องพบศาล และต้องพบศาลเมื่อใด”, โดย รศ.ดร.ปกป้อง ศรีสนิท, ๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๔, สืบค้นจาก <https://www.the101.world/the-right-to-liberty-and-security-of-person/>, สืบค้นเมื่อ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๕

^{๑๔} Communication No. 1787/2008, Kovsh v. Belarus, CCPR/C/107/D/1787/2008, para 7.4.

เป็นเด็กอายุไม่เกิน ๑๘ ปี คณะกรรมการว่าด้วยสิทธิเด็ก (Committee on the Rights of the Child) ได้ให้ความเห็นว่า สิทธิของเด็กที่จะพบศาลโดยพลัน มีความหมายว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้จับกุมจะต้องนำตัวเด็กไปพบศาลภายในระยะเวลา ๒๔ ชั่วโมงนับแต่จับกุม^{๑๕}

พิจารณาแล้วเห็นว่า กฎหมายไทยมีความแตกต่างจากความเห็นของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนประจำ ICCPR ที่ให้นำตัวผู้ถูกจับไปพบศาลภายใน ๔๘ ชั่วโมง เนื่องจากการนับระยะเวลา ๔๘ ชั่วโมงของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนประจำ ICCPR ให้เริ่มนับตั้งแต่เวลาที่ผู้ถูกจับกุม ส่วนกฎหมายไทยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๘๗ วรรคสาม^{๑๖} เริ่มนับเมื่อผู้ถูกจับถูกนำตัวไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวน (สถานีตำรวจ)

รวมทั้งกรณีผู้ถูกจับเป็นเด็กอายุไม่เกิน ๑๘ ปี กฎหมายไทยก็มีความแตกต่างจากความเห็นของคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิเด็กที่ให้นำตัวเด็กที่ถูกจับไปพบศาลภายใน ๒๔ ชั่วโมงนับแต่จับกุม แต่กฎหมายไทยตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ มาตรา ๗๒ วรรคหนึ่ง^{๑๗} เริ่มนับระยะเวลาเมื่อเด็กมาถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวน

จึงเห็นควรมีข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนในประเด็นนี้ต่อไปตามข้อ ๔.๒ ของรายงานนี้

๓.๓ สิทธิของผู้ถูกจับในคดีอาญาเสพติดที่จะพบศาลถูกขยายระยะเวลาเกินกว่า ๔๘ ชั่วโมง

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาญาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๑๑/๖ วรรคหนึ่งให้อำนาจแก่กรรมการและเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. รวมถึงเจ้าพนักงานอื่นซึ่งได้รับมอบหมาย สามารถควบคุมตัวผู้ต้องหาซึ่งกระทำความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับคดีอาญาเสพติดเป็นระยะเวลาไม่เกิน ๓ วัน เพื่อสืบสวนสอบสวนก่อนส่งให้พนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาควบคุมตัวเพื่อสอบสวนต่อได้อีกไม่เกิน ๔๘ ชั่วโมง ทำให้การจับกุมและควบคุมตัวผู้ต้องหาในคดีอาญาเสพติดสามารถควบคุมตัวได้สูงสุดไม่เกิน ๕ วัน โดยผู้ต้องหานั้นไม่ได้รับสิทธิที่จะได้พบศาลโดยพลัน

/พิจารณาแล้ว...

^{๑๕} ความเห็นทั่วไปของคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิเด็ก, Committee on the Rights of the Child, General Comment No. 10, para. 83. in Human Rights Committee, General Comment No. 35, Article 9 (Liberty and security of person), CCPR/C/GC/35, 23 Oct 2014, para. 33.

^{๑๖} ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา ๘๗ วรรคสาม “ในกรณีที่ผู้ถูกจับไม่ได้รับการปล่อยชั่วคราว และมีเหตุจำเป็นเพื่อทำการสอบสวนหรือการฟ้องคดี ให้นำตัวผู้ถูกจับไปศาลภายในสี่สิบแปดชั่วโมงนับแต่เวลาที่ผู้ถูกจับถูกนำตัวไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวนตามมาตรา ๘๓ ...”

^{๑๗} พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓

มาตรา ๗๒ วรรคหนึ่ง “ในกรณีที่พนักงานสอบสวนได้รับตัวเด็กหรือเยาวชนซึ่งถูกจับให้พนักงานสอบสวนนำตัวเด็กหรือเยาวชนไปศาลเพื่อตรวจสอบการจับกุมทันที ทั้งนี้ ภายในเวลาสี่สิบชั่วโมงนับแต่เวลาที่เด็กหรือเยาวชนไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ แต่มีให้นับเวลาเดินทางตามปกติที่นำตัวเด็กหรือเยาวชนผู้ถูกจับจากที่ทำการของพนักงานสอบสวนมาศาลเข้าในกำหนดเวลาสี่สิบชั่วโมงนั้นด้วย”

พิจารณาแล้วเห็นว่า อำนาจควบคุมตัวผู้ต้องหาคดีอาญาเพื่อสืบสวนสอบสวน เป็นระยะเวลาไม่เกิน ๓ วัน ใช้ในกรณีที่มีความร้ายแรงแห่งคดี เช่น ผลิต ครอบครอง และจำหน่าย เป็นต้น เพื่อประโยชน์ในการสอบสวนเป็นสำคัญ แต่การให้อำนาจดังกล่าวไม่ควรจำกัดสิทธิของผู้ต้องหาที่จะต้องได้พบศาลโดยพลันภายในระยะเวลา ๔๘ ชั่วโมง ดังนั้น จึงต้องแยกประเด็น “ความจำเป็นที่จะต้องขยายระยะเวลาควบคุมตัวผู้ต้องหาในคดีอาญา” และ “สิทธิของผู้ต้องหาที่จะต้องได้พบศาลภายในระยะเวลา ๔๘ ชั่วโมง” ออกจากกัน^{๑๘} โดยต้องยกเลิกอำนาจตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๑๑/๖ วรรคหนึ่ง และให้ไปใช้วิธีการในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาอาญาเป็นหลักเช่นเดียวกับคดีอาญาอื่น ซึ่งหากมีความจำเป็นที่จะต้องสอบสวนขยายผลในคดีอาญาหรือมีเหตุจำเป็นอื่นที่ต้องขยายระยะเวลาการควบคุมตัว จึงให้ผู้จับกุมหรือควบคุมตัวผู้ต้องหาร้องขอต่อศาล เพื่อให้ศาลเป็นผู้พิจารณาสั่งว่ามีความจำเป็นเพียงใดที่จะต้องควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้สอบสวนหรือดำเนินการอื่น ทั้งนี้ เพื่อเป็นการควบคุมและตรวจสอบโดยองค์กรภายนอก

๔. ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่ง เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในคราวประชุมด้านการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน ครั้งที่ ๑๕/๒๕๖๖ เมื่อวันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๖๖ จึงมีมติให้มีข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่ง เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๔๗ (๓) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๖ (๓) ประกอบมาตรา ๔๒ ต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อมอบหมายกระทรวงยุติธรรมโดยคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ (กพยช.) ดำเนินการ ดังนี้

๔.๑ ยกเลิกอำนาจการควบคุมตัวผู้ถูกจับในคดีอาญาเพื่อสืบสวนสอบสวนได้เป็นเวลาไม่เกิน ๓ วัน ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๕๐

ให้คณะรัฐมนตรีมอบหมายกระทรวงยุติธรรมโดย กพยช.หารือกับผู้รักษากฎหมายตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๕๐ เพื่อยกเลิกมาตรา ๑๑/๖ แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๕๐ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาญา (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๔ โดยให้ใช้วิธีสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

หากมีความจำเป็นที่จะต้องสอบสวนขยายผลในคดีอาญาหรือมีเหตุจำเป็นอื่นที่ต้องขยายระยะเวลาการควบคุมตัว ให้ผู้จับกุมหรือควบคุมตัวต้องร้องขอต่อศาลเพื่อพิจารณาสั่งว่ามีความจำเป็นเพียงใดที่จะต้องควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้เพื่อการสอบสวนหรือดำเนินการอื่น

/๔.๒ แก้ไข...

^{๑๘} อ้างแล้วในเชิงอรรถที่ ๖

**๔.๒ แก้ไขการเริ่มนับระยะเวลาที่จะต้องนำตัวผู้ถูกจับกุมไปพบศาล เพื่อคุ้มครองสิทธิ
ของผู้ถูกจับกุมที่จะได้พบศาลโดยพลัน ประกอบด้วย**

๔.๒.๑ แก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๘๗ วรรคสาม

ให้คณะรัฐมนตรีมอบหมายกระทรวงยุติธรรมโดย กพยช. ทหารู้กับผู้รักษาการ
ตามพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พุทธศักราช ๒๔๗๗ เพื่อแก้ไข
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๘๗ วรรคสาม เป็น “ในกรณีที่ผู้ถูกจับไม่ได้รับการปล่อย
ชั่วคราว และมีเหตุจำเป็นเพื่อทำการสอบสวนหรือการฟ้องคดีให้นำตัวผู้ถูกจับไปศาลภายในสี่สิบแปด
ชั่วโมงนับแต่เวลาที่ผู้นั้นถูกจับ ...”

๔.๒.๒ แก้ไขพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชน
และครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ มาตรา ๗๒ วรรคหนึ่ง

ให้คณะรัฐมนตรีมอบหมายกระทรวงยุติธรรมโดย กพยช. ทหารู้กับผู้รักษาการ
ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓
เพื่อแก้ไขพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓
มาตรา ๗๒ วรรคหนึ่ง เป็น “ในกรณีที่พนักงานสอบสวนได้รับตัวเด็กหรือเยาวชนซึ่งถูกจับ ให้พนักงาน
สอบสวนนำตัวเด็กหรือเยาวชนไปศาลเพื่อตรวจสอบการจับกุมทันทีภายในเวลาสี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่เวลา
ที่เด็กหรือเยาวชนถูกจับ” และให้ตัดข้อความต่อไปนี้ออก “แต่มิให้นับเวลาเดินทางตามปกติที่นำตัวเด็ก
หรือเยาวชนผู้ถูกจับจากที่ทำการของพนักงานสอบสวนมาศาลเข้าในกำหนดเวลาสี่สิบสี่ชั่วโมงนั้นด้วย”

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

นางสาวพรประไพ กาญจนรินทร์

นางปรีดา คงแป้น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุชาติ เศรษฐมาลินี

นางสาวศยามล ไกยูรวงศ์

นางสาวปิติกาญจน์ สิทธิเดช

นายวสันต์ ภัยหลีกลี้

นางสาวสุภัทรา นาคะผิว

ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ